

"Tájékozódni, tájékoztatni, hatni."

G A I A
S A J T Ó S Z E M L E

2006. április

XXIV. évf. 401. szám

SZERKESZTŐSÉGI

Piros nyolcvanadik születésnapjára

Most ünnepli nyolcvanadik születésnapját dr. György Lajos kutatóorvos. Egy MTI hírként talán el is siklana egy átlagos újságolvasó szeme a hír felett. De ha azt írjuk a mozgalom listán, hogy Piros nyolcvan éves, sokaknak megakadna rajta a szeme. Őt ugyanis a zöld mozgalomban mindenki csak Piros néven ismeri.

Huszonhárom éve az ő kezdeményezésére alakult meg az ETK - akkori nevén ELTE Természetvédelmi Klub, ma Egyetemes Létezés Természetvédelmi Egyesület. Aztán az ETK keretei között elkezdte szerkeszteni a GAIA Sajtószemlét (Sajtszemlét), amelynek eddig 400 száma jelent meg. A 401. számot most Piros köszöntésével kezdhetjük.

Piros a hazai zöld mozgalom egyik szellemi atyja. A mozgalomban jónéhányan a Sajtszemlében megjelent írásain, előadásain, könyvein és a vele folytatott beszélgetéseken nőttünk fel. Számomra elsősorban az ökofilozófiai, bölcséleti írásai, gondolatai a legfontosabbak. Az Ökotájban pár évvel ezelőtt Pirossal megjelent beszélgetésben tanítóként határozza meg magát, és kiemeli, hogy a tanító a legtöbbit tanítványaitól, embertársaitól tanul. Peccei nyomán mindig azt hangoztatta, hogy a fiatalokban nyugszik a remény, az ETK-t is azért alapította meg akkori fiatal egyetemista társaival. És a nyolcvan év ellenére Piros ugyanolyan fiatal maradt, mint amilyenek azok voltak, akikkel együtt az ETK-t és a Sajtszemlét indította. Ma is tele van energiával, ötletekkel. Egyike volt azoknak, akik felvetették, hogy Sólyom Lászlót jelöljük köztársasági elnöknek. Valószínűleg ő maga sem gondolta, hogy ez egy sikeres vállalkozás lesz, és alig egy évvel később Sólyom már köztársasági elnökként köszönti őt nyolcvanadik születésnapján.

Pár évvel ezelőtti balesete után átadta másnak a Sajtszemle szerkesztését, de nem bírta ki, hogy ne folytassa a napi, heti és havi sajtószemlézését, és drótleveélben elkezdte terjeszteni Olvasónaplóját, amely már túl van az ötszázadik számon. Sajnos, miután Piros leadta a Sajtszemle szerkesztését, a GAIA megjelenése kicsit akadozik, de most születésnapja alkalmából egy új szám elkészítésével szeretnénk köszönteni Pirost, és egyrészt azért is, mert én magam is szükségét érzem a GAIA Sajtószemle megjelentetésének, másrészt a Piros iránti tiszteletből is kötelességemnek érzem, ezért most ünnepélyesen megígérem, hogy folytatni fogom a Sajtszemlét.

Isten éltesse Pirost még sokáig!

Fidusz

Hírek	4899
NUKLEÁRIS	
Csernobil egészségre gyakorolt hatásai	4900
Mekkora sugáradag szabadult ki Csernobilban?	4900
Bezárták a sellaföldi nukleáris újrafeldolgozó üzemet	4901
GÉNMANIPULÁCIÓ	
Génpiszka botrány - illegális génpiszkált kukorica Európában?	4901
Vissza kell fordítani az éhezés növekedését világban	4902
EMBERI JOGOK	
Gyilkosság Amazóniában	4902
GAZDASÁG	
Chomsky: Korea, kutatáshamisítás, vállalati bűncselekmények	4903
KÖNYVISMERTETŐ	
Michael Parenti: A kulturális küzdelem	4904
ARANYBÁNYÁSZAT, CIÁN	
Stephanie Roth kapta a Goldman-díjat!	4904
Mócok a Holdon	4905
Arany, olaj, Tender, Talpes és Timis	4906
Önkormányzati nem egy bulgáriai aranybányára	4907
BÖLCSELET	
Ökoetikai mozaik - Avagy "hogyan néz fájjon az ember a Földnek"	4908
TÖRTÉNET	
György Ottilia: János történetei	4909

H Í R E K

Olvasónapló

Miként azt a szerkesztőségi köszöntőben írtam, pár évvel ezelőtti balcsere után Piros átadta a GAIA Sajtószemle szerkesztését másnak, de nem sokáig bírta ki a napi-, heti- és havi sajtó szemlézése nélkül. Levelezőlistákon elkezdte terjeszteni az Olvasónaplóját, amely most már túl van az ötszázadik számon.

Az Olvasónaplóban Piros rendszeresen szemlézi zöld és globalizációkritikus szemmel a Népszabadságot, a Magyar Nemzetet, a Heti Választ, valamint a kevesekhez eljutó zöld és egyéb kiadványokat, időnként könyveket, néha drótleveleket kapott angol nyelvű cikkeket is ismeret. A mostani Sajtószemlében a ZNET hírlevélben és a WISE nukleáris hírlevelében megjelent anyagok ismertetését tesszük közzé, amelyet az Olvasónapló 500. és 505. számában jelentetett meg Piros.

Piros Olvasónaplója rendszeresen a GLOBAL listán jelenik meg, amelyre a nálam lehet iratkozni (fidusz@zpok.hu). A Sajtószemlében szeretnék a jövőben rendszeresebben idézni Piros olvasónaplójából, de a szinte naponta megjelenő Olvasónapló minden írása nem fér bele a Sajtószemlébe.

Fidusz

Aláírásgyűjtés Európa atomenergia-mentességéért

A Magyar Természetvédők Szövetsége és tagszervezetei a Föld Barátai Európa által kezdeményezett „Egy-millió európai az atomenergia-felhasználás ellen” kampány keretében 9 városban aláírásgyűjtő kampányba kezdtek.

Az aláírásgyűjtő akció célja, hogy az Európai Unióban állítsák le, és előzzék meg új atomerőművek és nukleáris létesítmények tervezését és építését; mielőbb tegyenek lépéseket az atomenergia Európai Unión belüli alkalmazásának kiváltására; megfelelő mértékben támogassák az energiatakarékossághoz és a megújuló energiák felhasználásához kapcsolódó fejlesztéseket; számolják fel az Euratom Egyezményt, amely Európában rengeteg közpénzzel segíti az atomlobbit.

Húsz évvel a csernobili reaktor felrobbanása után számos európai politikus az atomenergia alkalmazásán gondolkodik. Az atomlobbi megpróbál visszatérni a kontinensre, és ezt az elavult és veszélyes technológiát úgy próbálja meg eladni, hogy ez nyújt megoldást az éghajlatváltozásra. A nemzetközi kampányhoz csatlakozott több mint kétszáz európai szervezet viszont úgy gondolja, hogy ez csupán mítosz. Arra kérünk mindenkit, hogy aláírásával járuljon hozzá ahhoz, hogy véget vethessünk az atomenergia európai felhasználásnak.

Az atomenergia használata a következő generációkat is veszélyeztető hulladék termelésével jár. Az atomenergia drága - az adófizetők támogatása nélkül nem lenne versenyképes. Ha az atomenergia-termelés a jelenlegi szinten marad, ötven éven belül elfogy az uránium. Az atomenergia felhasználása veszélyes. Csernobil mellett több eset is gyelmezett erre.

Az éghajlatváltozásra az a megoldás, ha leállunk a felesleges energiapazarlással, jelentős mértékben növeljük az energiahatékonyságot és a megújuló energiaforrások - nap, szél és biomassza - használatát. A technológia már rendelkezésünkre áll, megfizethető és munkahelyeket teremt.

A Sajtószemle mellékleteként olvasóinkhoz is eljuttatjuk az aláírásgyűjtő íveket. Akik elektronikus formában kapják a Sajtószemlét, azok a www.mtvosz.hu honlapról letölthetik vagy a www.million-against-nuclear.net honlapon aláírhatják a petíciót.

Jegyzetek:

[1] Két brit tudós nemrégiben elkészült beszámolója szerint (TORCH jelentés, amely Rebecca Harms német európai parlamenti képviselő felkérésére készült) Fehéroroszország, Ukrajna és Oroszország súlyosan elszennyeződött, ugyanakkor a Csernobilban kiszabadult sugárzó anyag fele ezeken az országokon kívül ülepedett le. A kiszabadult anyag Európa területének 40%-át szennyezte el. A baleset következtében a halálos kimenetelű rákos megbetegedések száma 30 ezer és 60 ezer közé tehető, amely 7-15-ször nagyobb a Nemzetközi Atomener-

gia Ügynökség és a WHO által becsült négyezernél. Egyéb független szakértői tanulmányok szerint mintegy százezeren haltak meg a csernobili katasztrófa következtében.

[2] www.csernobil.hu

Pusztai Árpád - Bardócz Zsuzsa: A genetikailag módosított élelmiszerek biztonsága

Megjelent a fenti könyv második kiadása a „Természetesen” Alapítvány jóvoltából.

Mindenkinek ajánljuk!

152 oldal, ára: 1450 Ft

(Egyes környezetvédő szervezeteknél - így az ETK-ban is - akár kedvezményesen is beszerezhető!)

A kiadó címe:

1104 Budapest., Sörgyár u. 35.

II. lépcsőház. 1 em. 2.

drótlevelel: miklari@zpok.hu

Egészség és környezet - fórum az Akadémián

2006. május 18., csütörtök 10 órától
Helyszín: Az MTA II. emeleti Nagyterme (Bp. V., Roosevelt tér 9.)

A programból:

- A környezetszennyezés és az emberi egészség összefüggései, allergia és környezeti hatások
- Élelmiszerbiztonság, különös tekintettel a genetikailag módosított szervezetekre

Az előadók között szerepek többek között Farkas Ilona, orvos, „A rák ellen, az emberért, a holnapért!” Társadalmi Alapítvány titkára és Pusztai Árpád, biokémikus, a Skót Tudományos Akadémia tagja.

Jelentkezés és további részletek:

MTVSZ, 1091 Bp. Üllői u. 91/B.

Tel: 216-7297

drótlevelel: infi@mtvsz.hu

www.mtvosz.hu

Szénafesztivál (FanFest) Verespatakon

Ezer méterrel a tengerszint felett, augusztus 25-27. között lesz a Verespatak megmentéséért szervezett Szénafesztivál (FanFest) Verespatakon. Írjátok be már most a naptáratokba, és gyertek velünk!

Bővebb információ:

www.fanfest.ro

NUKLEÁRIS

Csernobil egészségre gyakorolt hatásai

*Nuclear monitor - WISE, January 27. 2006. p. 6-7.
Alex Kuzma, Children of Chernobyl Relief Found: Chernobyl: Health Impact*

Húsz évvel ezelőtt április 26-án a szelek észak, északnyugat felé fújtak, így Fehéroroszország igen nagy szennyezést kapott. A szovjet hatóságok május 2-ig semmit sem közöltek, akkor figyelmeztették a lakosságot is.

Az első hetekben igen nagy sugárzást észleltek Skandináviában, Wales-ben, Írországból, Észak-Olaszországból, Görögországból és Alaszkában.

A legsúlyosabb szennyezést Fehéroroszország és Ukrajna északi része kapta.

Ukrajnában 4,6 millió ha földterület szennyeződött, részben a világ legtermékenyebb földjei.

A szovjet hatóságok 50 millió curie (Ci) felszabadulását ismerték el, utóbbi számítások szerint ez az érték 260 millió Ci volt.

Az erőmű környéke ma is lezárt terület.

A robbanást követő hónapban 600.000 katonát, tűzoltót, munkást (férfiakat és nőket) dolgoztattak a területen.

A tisztogatók közül 350 ezren ukránok voltak, a többiek fehéroroszkok, oroszok, kazahok.

Az elmúlt évtizedben mintegy 40.000 munkás halt meg, 30-40 éves kora között. Összehasonlításként: Vietnámban 50.000 amerikai katona halt meg.

A 30 km átmérőjű halálzónában emberek nem lakhatnak.

A 30 km-es zónán kívül eső alacsony szennyezett területen 1,2 millió ember él, 1800 településen.

A szennyezés állandó szivárgása a vizeket mérgezi, a Dnyepert és mellékfolyóit, az elkövetkező évtizedekben veszélyeztetve több millió ember vízellátását.

A kitelepítettek és tisztogatók száma közel jár a 3/4 millióhoz.

A robbanás után több ezer gyerek és felnőtt szenvedett heveny sugárbetegségben: hányás, hajhullás, kiütések stb. Az eredeti források 100 ember ilyen megbetegedéséről adtak hírt.

Az Egészségügyi Világszervezet adatai szerint a gyerekkori pajzsmirigyrák esetek száma 80-szor magasabb volt, mint a szokásos.

A Hirosimai Egyetem kutatói szerint a torzszülöttek és a halvaszületettek száma mintegy kétszeresére növekedett Fehéroroszországban Csernobil óta.

Több mint tízezer ukrainai kisgyerek utazott leukémiás és egyéb megbetegedése miatt Kubába.

Az angol Royal Society of Medicine közölte ukrán és izraeli közös kutatások eredményét, amely szerint a csernobili tisztogatók 1986 után született gyermekeinél hétszer gyakoribbak voltak a kromoszóma-elváltozások, mint a korábbi gyerekeiknél.

Ukrajnában a csecsemőhalálozás kétszer akkora, mint az európai átlag (14/1000 élveszületés)

1986 óta az orosz férfiak várható élettartama meredeken esett (számot nem közöl).

Csernobil után termékenységi válság alakult ki Ukrajnában. A 13 és 29 év közötti férfiak felének termékenységi gondjai vannak - a világon a legnagyobb fokú termékenység. (Pi.: 13 éves fiúk arról nem szoktak panaszkodni, hogy a párjuk nem fogant meg. Nem írja, hogy a spermaszám változott-e, vagy a hormonszint, vagy mi csoda?)

A sugárhatások miatt rosszindulatú daganatok a behatás után 5-10 éven belül szoktak kialakulni.

Kapcsolat: Alex Kuzma, Office Children of Chernobyl Relief Fund USA. 272 Old Short Hills Road, Short Hills, NJ 07078 info@childrenofchernobyl.org

Pi.

Mekkora sugáradag szabadult ki Csernobilban?

*Nuclear monitor - WISE, January 27. 2006. p. 8.
John LaForge: How much radiation was released by Chernobyl?*

A nukleáris ipar és támogatói igyekeznek lekicsinyelni a szennyezést és a hatásait. Ne hagyjuk magunkat megtéveszteni.

A nukleáris-párti Time magazin 1989-ben azt írta, hogy mintegy egy milliárd vagy több Ci szabadult ki. (1 Ci 37 milliárd atom szétesését jelenti másodpercenként.)

Az Argonne Lab. számítása, hogy Csernobilban a teljes aktivitás 30%-a került ki - 3 milliárd Ci.

A Lawrence Livermore lab. szerint a kiköpött mennyi a teljes aktivitás fele, 4,5 milliárd Ci volt.

Csernusenko számítása, hogy a reaktor aktivitásának 80%-a kijött, azaz 7 milliárd Ci.

Kennedy Maize úgy véli, hogy az egész mag elpárolgott, 190 tonna hasadóanyag, azaz 9 milliárd Ci.

A Nemzetközi Atomenergia Ügynökség és az oroszok szerint 50 + 50 milliárd Ci szabadult ki.

Az átlagos háttérsugárzást 1987 novembere óta kétszer ekkorának veszik, mint korábban (170 millirem helyett 360 mR/év)

Irodalom 9 tétellel.

Kapcsolat: John LaForge, Nukewatch, POB 649, Luck, WI 54853 USA. nukewatch@lakeland.ws.

* * *

Pi.: Kíváncsian (?), vagy inkább félelemmel várjuk az őszt, hogy Pakson megkockáztatnak-e egy második Csernobilt. Amikor az "esemény" történt, írtam egy levelet a Népszabadság Fórum rovatának, hogy a vezérigazgatót börtönre, vagyonelkobzásra stb. kell ítélni nagyfokú gondatlan veszélyeztetés miatt. Révész úr nem közölte, mondva: a jogi érvek nem elég alaposak. Illés Zoli szerint Paks beteg része fölé betonkoporsót kellene építeni.

Pi.

Bezárták a sellafeldi nukleáris újrafeldolgozó üzemet

Nagymértékű radioaktív szivárgás miatt bezárták a sellafeldi Thorp nukleáris újrafeldolgozó üzemet.

A sellafeldi Thorp újrafeldolgozó üzem (Anglia) bezárára kényszerült, miután akkora mennyiségű nagy aktivitású nukleáris üzemanyag szivárgott el, amennyi félig megtöltene egy versenyzésre alkalmas úszómedencét.

A tömény salétromsavban oldott, fokozott veszélyességű elegy hozzávetőleg 20 tonnányi urán és plutónium üzemanyagot tartalmaz. A folyadék egy csőtörés következtében egy hatalmas rozsdamentes acél kamrába jutott. A kamra aktivitása jelenleg olyan nagy, hogy lehetetlen bejutni. A helyreállítás hónapokig eltarthat, és milliárdokba fog kerülni.

A baleset a lakosságra nézve nem jelent veszélyt, de minden bizonnyal pénzügyi katasztrófát okoz az adófizetők szempontjából. A tervek szerint a működési időszak bevételeiből biztosítanák a nukleáris létesítmények későbbi leszerelésének költségeit. Az e célra elkülönített kasszába idei évben a Thorp üzem 560 millió dollárt fizetett be.

- Ha elesünk az üzem működéséből származó további bevételektől, az hátráltatni fogja a leszerelési folyamatot - nyilatkozta Richard Flynn, a Brit Nukleáris Leszerelési Hatóság (Nuclear Decommissioning Authority) szóvivője.

Az elhasznált fűtőelemekből az újrafeldolgozó üzemben kinyert uránnak és plutóniumnak csak kis hányadát lehet valaha is újból felhasználni. A Thorp üzem bírálói azt is állítják, hogy működése nem gazdaságos, hiszen 12 éves fennállása óta a kapacitás mindig a tervezett mennyiség alatt maradt, és a megrendelések teljesítésével is évekkel el van maradva.

A leállítást elrendelő Barry Snelson, a Brit Nukleáris Társaság ügyvezető igazgatója hozzátette: „Hadd nyugtassam meg az embereket, hogy az üzem állapota biztonságos és stabil.”

Forrás: The Guardian 2005. május 9.

Portik Zsuzsi

GÉNMANIPULÁCIÓ

Génpiszka botrány - illegális génpiszkált kukorica Európában?

Négy éven keresztül több száz tonna, engedély nélküli kukoricát termesztett és adott el a Syngenta nevű svájci központú multi az USA-ban. Az illegális kukoricából Európa is jutott. Mennyire vagyunk biztonságban? A biotechnológiai ipar kiszabadult az ellenőrzés alól. Megbízhatunk-e az óriáscégekben?

A svájci központú biotechnológiai óriáscég, a Syngenta 2005 márciusában elismerte, hogy négy éven keresztül véletlenül többszáz tonna nem megfelelő fajtájú génmódosított kukoricát adott el az amerikai farmereknek.

A Nature-ben kedden közzé tett hír szerint a Syngenta több száz tonna Bt10-es, génmódosított, rovarölő szert tartalmazó kukoricát termelt és adott el 2001 és 2004 között. A kukoricafajtát emberi fogyasztásra sehol a világon nem engedélyezték. A cikk szerint a Syngenta és az Egyesült Államok kormánya már tavaly óta tudott az esetről, és arról egyezkedtek, hogyan hozzák a közvélemény tudomására.

Az eset arra utal, hogy a biotechnológiai ipar kiszabadult az ellenőrzés alól. A Syngenta négy éven keresztül képtelen volt észrevenni, hogy engedély nélküli génmódosított vetőmagot ad el a gazdáknak. Hogyan bíznak meg bennük a fogyasztók és a gazdák, hogy a jövőben rájuk bízzák az élelmiszertermelést? Ez teljesen nevetségessé teszi az Egyesült Államok génmódosított növényekre vonatkozó szabályozórendszerét. Elgondolkodtató, hogy az Egyesült Államok kormánya már hónapok óta tudott ez esetről, és a Syngentával együtt úgy határoztak, hogy a mai napig titokban tartják az ügyet.

A hírek szerint Európában is kikerült a környezetbe a Bt10-es kukorica - ezt még a Syngenta is elismerte. Az Európai Bizottság először azt nyilatkozta a sajtóban, hogy a „Bt10 genetikailag megegyezik a Bt11-gyel, amelyet az EU-ban [2004. szeptemberében] engedélyeztek.” A Bizottsághoz írt levelében a Föld Barátai európai szervezete ezzel szemben kiemeli, hogy a brit környezetvédelmi minisztérium tanácsadó testülete szerint Bt10 egy vagy több ampicillin-rezisztencia jelzőgént (béta-laktamáz) tartalmaz, amely viszont nincs jelen a Bt11-ben. Ezek szerint tehát a Bt10 jelentősen különbözik a Bt11-től!

Mivel az ampicillint antibiotikumként széles körben használják a gyógyászatban, az Európai Élelmiszerbiztonsági Hivatal, a FAO-WHO és számos orvosi és tudományos szakértő ellenzi az antibiotikum-rezisztencia jelzőgén használatát a génpiszkált élelmiszerekben, ezért biztosan nem engedélyeznék az EU-ban.

Bár a nemzetközi sajtó megpróbálja elbagatellizálni az ügyet, mondván csekély mértékű nem engedélyezett kukorica jutott ki a környezetbe, fontos azt is kiemelni, hogy 150 négyzetkilométeren (vagyis 15 ezer hektáron) termesztették „véletlenül” a Bt10-et. Ez azért nem csekély méretű terület!

Háttér:

1. 2000-ben volt már egy hasonló botrány az Egyesült Államokban. Akkor az Aventis által kifejlesztett, emberi fogyasztásra nem engedélyezett, Starlink génmódosított kukoricát fedeztek fel kukoricából készült chips és egyéb termékekben. Akkor mintegy háromszázféle

élelmiszert kellett visszavonni a boltokból. Az eset kapcsán több alkalommal jelentettek súlyos allergiás megbetegedéseket.

Az akkori botrány többszáz millió dollár kárt okozott az amerikai élelmiszeripari cégeknek. Az amerikai kormány a botrány után a tengerentúlon próbálta meg elsózni a Starlink kukoricát, de sem Japán sem Dél-Korea nem kért belőle. Később élelmiszersegély formában próbáltak megszabadulni a senkinek sem kellő kukoricától.

2. A Bt génkonstrukció annyit jelent, hogy egy olyan fehérjét építenek be a növénybe, amely olyan rovarirtó mérget (Bt-toxint) termel, mint a *Bacillus thuringiensis* nevű, a talajban előforduló természetes baktérium. A génpiszkált Bt-növényekkel kapcsolatban komoly aggályok merülnek fel: az MTA Növényvédelmi Intézetének kutatócsoportja például kimutatta, hogy egy génmódosított Bt-kukorica 1500-2000-szer annyi Bt-toxint termel - amely elpusztítja a rovarkártevőket -, mint amennyi a vegyszeres permetezéssel a növényre kijut. Ráadásul míg a vegysze-

res permetezéssel többféle toxin jut a növényre, addig a génpiszkált növények csupán egyféle toxint termelnek, amivel szemben a kártevők hamar ellenállóvá válnak. A rezisztencia kialakulását a Darvas Béla által vezetett magyar kutatócsoport az aszalványmoly esetében nemrégiben ki is mutatta.

Más vizsgálatokban a Bt növények maradványai lassabban bomlottak le, mint a nem génpiszkált növények. A betakarítás után a növény által termelt toxin 8 százaléka a területen maradt, sőt ennek az aktív toxinneménységnek a jelentős részét 11 hónappal később is ki tudták mutatni a talajban.

Szintén a hazai vizsgálatok mutatták ki, hogy a génpiszkált kukoricafajták által termelt Bt-toxin a 187 hazai védett lepkefaj 16 százalékát veszélyeztetheti, s azok közül is leginkább érintett a nappali pávaszem és az atalanta lepke.

Fidusz

Vissza kell fordítani az éhezés növekedését világban

Third World Resurgence No. 175, p. 39.

Kanaga Raja: Trend in rising world hunger must be reversed

Az ENSZ Emberijogi Bizottságának március 14. és április 22. között tartott 61. ülésére készítette el jelentését Jean Ziegler, az élelmiszerhez való jog vizsgálatával megbízott szakértő, aki jelentésében felhívta a figyelmet arra, hogy az 1996-os Élelmészeti Világkonferencia óta nemhogy javult volna, de inkább romlott a világ élelmészeti helyzetének helyzete. A 2003-as 842 millióhoz képes tavaly 852 millió súlyosan alultáplált ember élt a világon, és minden nap 17 ezer, ötévesnél fiatalabb gyerek hal meg az éhezéssel összefüggő betegségekben. Mindez akkor, amikor már ma is elég élelmiszert terem ahhoz, hogy akár 12 milliárd ember számára biztosítsa a napi 2100 kalóriát, és az alultápláltság mértéke mindössze évi 25 millió dollárból felére csökkenthető lenne a legszegényebb 15 országban. A „Éhezés Elleni Nemzetközi Szövetség” erőfeszítései azonban eltörpülnek a terrorizmusellenes háborúra költött csillagászati összegek mellett. Pedig az alapvető táplálékhoz való hozzáférés emberi jog, amint azt nemzetközi dokumentumok is leszögezik.

Ziegler véleménye szerint az új technológiai megoldások, így a génpiszkált növények nem fogják megszüntetni az éhezést, sőt az erőforrások további összpontosítása révén még ronthatnak is a helyzeten, ha csak nem osztogatják ingyen a vetőmagokat. A jelentés felhívja a figyelmet arra, hogy az éhezés elleni küzdelem politikai megoldásokat igényel, elsősorban két szinten:

- az egyes államoknak biztosítaniuk kell, hogy politikájuk és tevékenységük ne vezessen a helyzet romlásához határainkon kívül sem (azon túlmenően, hogy felelősek saját állampolgáraikért);

- a nem-állami szereplőknek, pl. nemzetek feletti vállalatoknak, és kormányközi szervezeteknek (amilyen a WTO és a Valutaalap) is felelősséget kell vállalniuk az emberi jogok érvényre juttatásáért.

Komoly problémát jelent a kormányzati politikák összehangolatlansága: míg az egyik oldalon az államok komoly pénzeket fordítanak haladó fejlesztési célokra, a másik oldalon kereskedelmi politikájuk, pl. a támogatási rendszereik az előbbieket hatásukat súlyos aláássák vagy akár teljesen meg is szüntetik.

MV

Gyilkosság Amazóniában

Third World Resurgence No. 175, p. 12

Roger Burbach: Murder in the Amazon

Ez év elején Brazíliában meggyilkolták Dorothy Stangot, a földnélküli parasztok küzdelmét segítő és az esőerdő megmentéséért harcoló 73 éves amerikai apácát. A hír bejárta a világsajtót, és ennek nyomán Lula da Silva elnök példátlan intézkedéseket léptetett életbe: magas szintű vizsgálóbizottságot állított fel, két új védett területet hozott létre, és kijelentette, hogy többé nem fogja eltűnni az illegális természetkárosító tevékenységeket Amazóniában, amit 2000 fős rendőri különítmény odavezénylésével nyomtatékosított. Az eset azonban Lula el-

nökségének mélypontján következett be. Az elnököt korábbi elvtársai közül sokan bírálják az átfogó szociális reformok, köztük főként a földosztás elmaradásáért, és azzal, hogy meghajlik a Nemzetközi Valutaalap által nyomásának. Emiatt többen a pártot elhagyva új politikai szervezeteket hoztak létre, míg mások a Munkáspárton belül próbálnak változásokat elérni. A Földnélküli Munkások Mozgalma, amelynek fontos szerepe volt Lula választási sikerében, noha nem szakított nyíltan az elnökkel, áprilisban tömeges mozgósítást kezdeményezett, aminek hatására több mint 200 ezren vonultak az ország útjaira.

MV

GAZDASÁG

Chomsky: Korea, kutatáshamisítás, vállalati bűncselekmények*ZNET, 2006. február 24**Küldi Michael Albert sysop@zmail.zmag.org*

Szun Vu Li (Sun Woo Lee - Korea) beszélget Noam Chomskyval

Chomsky: Korea jelentős szerepet játszik a világban. Mindenekelőtt fontos a gazdasági növekedése, és figyelemreméltó a Jun-féle diktatúra megdöntése utáni politikai fejlődése.

Izgalmas társadalom, sok minden történik benne. Meghívott egy Koreában szervezett békeszervezet, amelyik arra törekszik, hogy csökkenesse az Északkal való összeütközést. Fellépnek a demilitarizált övezet érdekében,

Van egy meghívásom Jeju szigetére, ahol az öldöklés évfordulója lesz. Régóta szeretném meglátogatni azt a helyet.

S.W.L. Mi koreaiak nyugtalanok vagyunk Huang dr. (dr. Hwang) kutatási hamisítási botránya miatt. Hallott-e Ön erről?

N.C. Természetesen.

S.W.L.: Többen azzal érvelnek, hogy az embrionális őssejt-kutatás etikai kérdéseket vet fel. Mi az Ön álláspontja?

N.C. Úgy vélem, hogy létezik egy olyan út, ami nem sérti az emberi jogokat. Lehetőség nyílik sok ember egészségének, életének megóvására.

Lehetséges kivenni a sejteket halott embriókból és felhasználni ezeket a kutatásban, s ennek révén, a sejtek regenerálásával legyőzni gyógyíthatatlan betegségeket. Szerencsétlen dolog, ami történt, de ilyenek előfordulnak. A tudományba be van építve a helyreállító rendszer, ami révén kijavíthatók a hibák, vagy a csalások. Más kutatók igen gyorsan megismétlik a kísérleteket.

(Chomsky gondolatai a tudományos szakirodalomról, az eredményeknek a vállalat érdekében való eltorzításáról. Esetleg nem nyilvánvaló csalásokról van szó, csak negatív adatok elhallgatásáról, válogatásról. Az emberek által szedett gyógyszerek káros, lassan megnyilvánuló hatásairól.)

Az ólommérgezés kérdése. Senki sem tudja, hány gyerekek halt meg az ólomtól. Amikor a húszas években a társaságok elkezdtek ólomvegyületeket adagolni a benzinehez, azonnal tudták, hogy az mérgező - de titkolták. Elegendő politikai erejük volt hozzá, hogy megakadályozzák a kormány ellenőrző vizsgálatait. Mintegy 50 év kellett ahhoz, hogy nyilvánossá váljon a téma. Ennek a költsége-kára hihetetlenül nagy. És ez mindenre érvényes körülöttünk. Például a rákhalálozás növekszik. A világon mindenhol, különösen az ipari országokban gyakran nehéz bizonyítani, de nagyon valószínű, hogy a felelősség a vegyi szennyező anyagokat terheli. A szennyező anyagokat nem vizsgálják meg elég alaposan. Ennek az oka a nagy pénzügyi intézmények és vállalatok hatalma, a kormányok feletti uralma, amely megakadályozza a megfelelő szabályozást.

A legdrámaibb dolog, ami megsemmisítheti az egész emberi fajt, hogy vonakodnak megfelelő lépéseket tenni az olyan környezeti szerencsétlenségekkel szemben, amelyeket pl. a fölmelegedés hoz létre.

Az, hogy nem cselekszünk ebben a kérdésben megfelelően, kiválthatja az emberi faj legnagyobb válságát, amely miatt unokáink élete lehetetlenné válhat.

Összehasonlításként: az összejt-csalás ehhez képest jelentéktelen dolog.

S.W.L. a hamis kutatási eredményekről tesz fel kérdést.

N.C.: Gyakran olvashat olyan esetekről, hogy egy szerző a levelében visszavonja a közleményét azzal, hogy újabb kísérletek nem erősítették meg az eredeti állításait. A tudomány minden területén működik egy gyors javító rendszer.

S.W.L.: Börtönbe lehet-e ilyesmiért kerülni?

N.C.: A hamisító kutatást nem tekintik bűncselekménynek. Ez hiba. Például a dohánygyárak hosszú időn át eltitkolták, hogy gyártmányaik halálos veszélyt jelentenek.

Végül hoztak néhány igen enyhe ítéletet. A vállalati bűnöket egyszerűen nem büntetik. A fehérgalléros bűnöket éppen csak hogy büntetik. Sok tanulmány szól erről. Vegyünk két példát: két gyógyszergyár - azt hiszem az Eli Lilly and Smith Kline - a nyolcvanas években egyesült. Volt egy per ellenük amiatt, hogy néhány gyógyszerről adatokat hamisítottak meg, amelyek több tízezer halálesetet okoztak. 80 ezer ember megbetegedett. Ez a nyolcvanezer ember indított pert a társaság ellen. Meg is nyerték azt. És a bíróság 80 ezer dollárra büntette őket, személyenként egy dollárra. Azt gondolom, ha egy személy abban lenne bűnös, hogy súlyos ártalmat okozott 80 ezer embernek, nem 80 ezer dollárra büntették volna. Ez itt vállalati bűn volt.

Több jelentős tanulmányt írtak a vállalati emberölésekről.

Angliában több száz év alatt, az ipari forradalom kezdete óta foglalkoznak ezzel. Az első könyv a vállalati emberölésekről - szerzője egy brit jogtudós - 7-8 évvel ezelőtt jelent meg. Megkért engem, hogy írjak hozzá egy bevezetést, ami a tudomásom szerint meg is jelent. Nem tudom, az Egyesült Államokban van-e ilyen tanulmány.

Erős rendszerek biztosítják, hogy mentesüljenek a büntetés alól. Ez igaz a nemzetközi ügyekben is.

Nürnbergben a legnagyobb bűnnek az agressziót tartották. Gondosan meg is határozták, hogy mit neveznek annak. Az agresszió annyit jelent, hogy egy másik ország területére elküldjük hadseregünket.

(A beszélgetés többi része a világhálón olvasható.)

(Pi: Érdekes, hogy Chomsky nem említi a hidegfúziós kísérleteket, amelyeknek Edward Teller is bedőlt.)

Pi.

KÖNYVISMERTETŐ

Michael Parenti: A kulturális küzdelem

ZNET Hírlevél, 2006. február 24.
Küldi Michael Albert sysop@zmail.zmag.org

Beszélgetés a szerzővel a könyvről

Parenti: A „kultúra” a társadalmak hagyományos gondolkodását és gyakorlatát jelenti. Azonban a kultúrában benne van egy, az intézmények és kiváltságos csoportok által közvetített, a társadalmi rendre vonatkozó politikai összetevő is.

A kultúra változó folyamat, sok politikai és társadalmi érdekcsoport kölcsönhatásának és küzdelmének a következménye. Egy társadalom kultúrájának megismeréséhez ismernünk kell az erőviszonyokat, a hatalom gyakorlását: milyen céllal, kiknek az érdekében és kinek a kárára történik az.

A nézetek és a történések függenek az uralkodó érdektől, a kultúra a hatalom eszköze.

A modern kultúra nagy része árucikké lett, és eladják annak, aki fizetni tud érte. A népi kultúra meghátrál a piaci kultúra előtt. A művészet, a tudomány, az orvoslás, a pszichiátria, sőt a házasság is évszázadok óta a kulturális ellenőrzés eszköze.

A kultúrát ellenőrzi az uralkodó érdek-rendszer és az egyúttal uralkodás eszköze is.

A nyugati nemzetek uralma kapcsolatos a gyarmatosítással, a kulturális imperializmussal, ami meggátolja a harmadik világ kultúrájának megismerését. Nyugat a saját kulturális értékei alapján ítéli meg azokat.

A szerző feltárja a kultúra megnyilvánulásait a társadalmi összeütközésekben, kapcsolódását a nemek, a fajták, a tudomány, a szexualitás és a New Age-féle „hiperindividualitás” kérdéseire.*

Az Egyesült Államokban jelenleg azt tanítják, hogy a társadalom független az ideológiai tanításoktól. Az ideológiát külföldről hozzuk be, vagy odahaza baloldali csoportok terjesztik a kommunista ideológiát. Azonban a valóságban az amerikaiakat megtanítottak néhány elvre, amelynek, pl. a hazafiság, a választások, a világhatalom, az önerőből történő meggazdagodás, a szabad piac stb.

Az osztályokról, a fajtákról, a nemek viszonyáról, a hatalom demokratikus működéséről alkotott nézeteink önmagukban ideológiai jellegűek. Ezeket nem szokás bírálni, ezek a dolgok természetes rendjéhez kapcsolódnak. A társadalom vezető intézményei ezeket képviselik. Ezek a társadalmi ellenőrzés eszközei.

A főáramlatú gondolkodásuk között nem terjednek el a ZNET képromboló nézetei.

A könyv rövid, de többek szerint gondolatai kinyitják az emberek szemét, elősegítik a kritikus gondolkodást. És ez ösztökél tettekre, tiltakozásra, ellenállásra és egy jobb jövő felvázolására.

Michael Parenti: The Culture Struggle. Kiadó: Seven Stories

Pi.

ARANYBÁNYÁSZAT, CIÁN, TERMÉSZET

Stephanie Roth kapta a Goldman-díjat!

2005-ben a Goldman Környezetvédelmi Díj európai díjazottja a verespataki bányaberuházás elleni kampány lelke, Stephanie Roth lett.

„A Gabriel Resources és a Newmont a modern kor vámpírai, akik a fejlődés nevében kiszívják Verespatak vérének. Aranyéhségük vérlázító, égbekiáltó igazságtalanságot szül. Nem vagyok hajlandó elfogadni ezt, és nem vagyok hajlandó hallgatni erről” - nyilatkozta.

A francia és svájci állampolgárságú Stephanie Roth (34) környezetvédelmi újságíróból lett környezetvédő aktivista. A londoni székhelyű The Ecologist folyóirat tényfeltáró újságírója és szerkesztője volt, onnan költözött Romániába, ahol először a Segesvárra tervezett „Drakula Park” létrehozása ellen küzdő civil megmozdulásnak segített: sikerrel védték meg a várat és a környező völgyest a pusztítástól. 2002 óta az Európa legnagyobb külszíni fejtésű aranybányaberuházása elleni nemzetközi kampány lelke.

Stephanie, aki önkéntesként dolgozik a verespataki Alburnus Maior egyesületnél, több ezer román állampolgárt, szakértőket, tudósokat, egyházi méltóságokat mozgatott meg, civil szervezeteket ösztönzött összefogásra. Segítségével a verespataki bányaberuházás elleni kampány a forradalom óta a legnagyobb civil megmozdulás Romániában, és az első nagyszabású környezetvédelmi tiltakozás.

Stephanie a Goldman Díjjal járó 125 ezer dollárt a Verespatak megmentéséért folytatott kampánynak adományozza.

(A zöld Nobel-díjként tisztelt Goldman Környezetvédelmi Díjat 1990-ben hozták létre, és minden évben minden földrésről egy-egy környezetvédő aktivista kapja az érzékeny természetes élőhelyek védelméért és a környezetvédelemért végzett kiemelkedő munkájáért.)

Dönsz Dóri

Mócok a Holdon

Alábbiakban Stephanie Roth beszédét közöljük, melyet a Goldman-díj átvételekor mondott.

* * *

Verespatakról kívánok Önöknek jó estét!

Köszönöm a díjat. A Verespatak megmentésére irányuló kampány a helybéli lakosok és azon romániaiak nehéz küzdelme, akik valós változást és igazságosságot szeretnének látni országukban. E díjat nekik ajánlom.

Néhány nappal ezelőtt Nick Hewson, a Rosia Montana Gold Corporation egy geológusa „Az amerikaiak felderítik a Holdat - míg a mócok a saját földjüket sem ismerik” címmel felhívást jutatott el a térség sajtójához.

Hölgyeim és Uraim, azt kérdezhetnénk: ha az amerikaiak felderítik a Holdat, miért baj, hogy felkutatják a Föld egy piciny területét?

Az RMGC elszántan készül újraindítani a feltárást és a fúrásokat, hogy egyre növekvő forrás-előirányzatával megbékítse türelmetlen befektetőit, részvényeseit és Newmontot. Az Alburnus Maior [Verespatak megmentésére létrehozott romániai civilszervezet] és mások látszólag hátráltatják ebben, törvények betartását sürgetve.

A bányamunkálatok beindításának nem szabad bekövetkeznie! Ők egy erős bányavállalat, mi pedig... Mi látszólag senkik vagyunk, még csak ellenfél sem. A verespataki bánya gondolatát szorgalmazók szerint nincs igazi ellenállás, mindössze egy jampecos érdeklődés.

Nos! Vajon mi lehet egy rakás földművelő érdeke a egy törvények betartásának sürgetésében? Valaha is belegondoltak abba, hogy lehet valami az okfejtésükben?

Ez az a pont, amelynél, és ami miatt a bányacég a Holdról kezd beszélni...

(Szünet)

Tudomásom szerint a Holdon nem élnek emberek.

Tudomásom szerint a Holdnak nincs növény- és állatvilága.

Tudomásom szerint a Holdon nincsenek folyók és tavak.

Tudomásom szerint a Holdnak nincs védett régészeti övezete.

Nekem erről nincs tudomásom.

Azt viszont tudom, hogy Verespatak a Földön van.

RMGC azt állítja, hogy gondoskodik az emberekről, és hogy ezért akarja kilatelepíteni mindazokat, akik a bányája útjában állnak. Ide tartoznak az Alburnus Maior tagjai éppúgy, mint az egyházak és az egyházi tulajdonok, templomok és temetők.

Az RMGC azt állítja, hogy gondoskodik állásokról. Ezért fog a bányavállalat kétszázötven ideiglenes állást létrehozni a kitermelés idejére. (Ugyanakkor több mint kétezer embert kell kitelepíteni - a szerk.) A fizetett alkalmazottak átlagéletkora harminc év lesz.

Az RMGC azt állítja, hogy fenntartható fejlődést akar. 2002 júliusában ezért nyilvánították Verespatakat a válla-

lat kérésére kizárólag a bányaberuházás céljaira fenntartott ipari zónává, amelyen belül magánterületen is tilos bármiféle üzletet nyitni.

Az RMGC azt állítja, hogy gondoskodnak Verespatak kulturális örökségéről, ezért nagy részét elpusztítják a bányászat és ahhoz kapcsolódó munkálatok során. Hogy cserébe múzeumot fognak létesíteni. Nyitva tartás: minden vasárnap. Vendéglő, fagyfaltozó, illemhely a közelben biztosítva.

Az RMGC azt állítja, hogy gondoskodik a környezetről. Hogy elsősorban ezért hozták létre a beruházást. Ezért fognak felrobbantani négy hegyet. Ezért fognak mérgező salakot termelni, és óriási hulladéktelepeket létrehozni, melyek savas szennyvizet termelnek.

Ezért fognak mérgező ciánt használni az aranykitermelésben. Az RMGC azt állítja, hogy vállalkozása tetemes összeget fog hozni Románia pénzéhes kormányának: a legfrissebb számítások szerint hozzávetőlegesen kétmilliárd amerikai dollárt. Ugyanakkor azt is állítja, hogy a vállalkozás tetemes pénzüsszeget fog hozni a befektetőknek. Valahogy nem világos ez az egész. Az RMGC azt állítja, hogy fontos számára a jó kormányzás. Biztosan ezért volt lehetséges, amit az Academia Caavencu, egy megbízható romániai lap nemrég közölt, hogy a Vancouverben és Perth-ben megismert vizsgálatok a fúrásmintákban dél-afrikai aranyat találtak.

A Gabriel Resources-t, az RMGC anyavállalatát Frank Timis hozta létre. Timist Ausztráliában kétszer ítélték el eladásra szánt kábítószer birtoklása miatt. Nem is akármilyen drogról volt szó, hanem heroinról.

Romániában Timis ellen több bünyügyi vizsgálat folyik, ezek közül az egyik a feljebbviteli bíróság szervezett gyilkosságot és drogkereskedelmet vizsgáló egységénél zajlik. Timis hivatalosan lemondott a Gabriel Resources elnöki címéről.

Ovidiu Tender, Timis legjobb barátja 2004 kora nyaráig volt a Gabriel Resources igazgatója. Jelenleg Románia korrupció-ellenes hatósága folytat ellene vizsgálatot adócsalás és pénzmosás vádjával Románia legnagyobb privatizációs botránya, a Carom és Rafo ügyében. Ez egy mocskos bánya-projekt. Hát ezért jött létre az ellenkampány. Az ügynek értelme van, és győzni fog.

Az Európa Parlament, mely közelről figyeli Románia EU-s csatlakozását, nemrég közölt egy határozatot, mely szerint a verespataki bánya komoly környezeti fenyegetést jelent az egész térség számára.

Mi legyen a Gabriel Resources-szal, a Rosia Montana Gold Corporationnel és Newmonttal?

Elmehetnek a Holdra.

Éljen sokáig Verespatak!

(Elhangzott a Goldman Alapítvány díjkiosztó ünnepségén, San Francisco, 2005. április 18.)

Forrás:

<http://www.ahet.ro/belso.php3?action=cim&name=1339>

Arany, olaj, Tender, Talpes és Timis

Ezzel a címmel tette közzé március közepén az Academia Catavencu Cornel Ivanciuc tényfeltáró újságíró elemzését a fentiek közötti viszonyokról. A kiindulópont: a Tender S.A. elnevezésű cég valójában nem is Ovidiu Tender kezében van, és azt nem saját erejéből szerezte meg. Egy bizonyos Ioan Talpes „emelte fel” pincéri rangjáról az „üzleti szférába”.

A Bánáttól származó Talpes hadtörténész, többek között a Hadtudományi Központ kutatója, a Hadtudományi Kiadó korábbi igazgatója, valaha elnöki tanácsadó, a Közrendészeti és Hadügyi Minisztérium államtitkára, a Nemzetbiztonsági Hivatal és az Elnöki Hivatal volt elnöke, miniszterelnök-helyettes a Nastase-kormány alatt és jelenleg szenátor. Ő tervezte ki a nagy olaj- és aranybizniszt.

Talpes ügyfélkörébe tartozott többek között Willem Mather NATO-hivatalnok is, akit 300 millió, drogkereskedelemből származó dollárra vonatkozó pénzmosással vádolnak és Kurt Treptow pedofíliával vádolt történész.

A pincér Tender mellett Talpes fedezte fel Mihail Ianast és Frank Timist is. Mihail Ianas a Geofizikai és Geológiai Talajkutató Vállalat igazgatója volt, amely vállalatot a forradalom után Prospectiuni S.A. névre kereszteltek. 1990 után államtitkári ranggal nevezték ki Románia Nemzeti Ásványkincs Hivatala elnökévé.

A Prospectiuni SA-t Tender vette meg, aki annak legnagyobb részvényese. Az eredetileg Máramaroszigetről származó Frank Timist Ausztráliában kétszer elítélték kábítószerkereskedelem miatt. Timis az ausztrál International Goldfields Ltd., valamint két kanadai cég, a Gabriel Resources Ltd. és az European Goldfields részvényese. Ezekon kívül részvényese még a brit Regal csoportnak, amely a Regal Petroleum tulajdonosa, amely közreműködik a Tender tulajdonában lévő Prospectiuni SA fűrészi munkálataiban. Mihail Ianas az Ásványkincs Hivatal elnökéként több ezer négyzetkilométernyi, aranyban gazdag, az Erdélyi Szigethegységben (Apuseni) fekvő területet és Románia észak-keleti részén fekvő szénhidrogén mezőket adományozott Frank Timisnek.

Mihail Ianas szolgáltatásait Timis azzal viszonyozta, hogy kinevezte a Regal Petroleum romániai képviselőjévé. Ez kitermelési koncessziót jelent Timisnek a Szigethegységi Aranyégyzögben található vállalatainál. Az European Goldfields Ltd., amelyben Timisnek 24% részesedése van, először 150 négyzetkilométernyi területet bérlet Baita Craciunesti, Csertes és Zalatna térségében. Később a terület 2500 négyzetkilométerre nőtt. A dokumentumokban lévő adatokat javítófestéssel festették át, és olyan jól javították és takarták el, hogy eltűntnek nyilvánították. A jelenlegi kormány távolról sem tagadhatja, hogy tudott erről.

Ugyanez történt Verespatak esetében is, amelyet a Gabriel Resources Ltd. vett koncesszióba. Az eredetileg megnevezett néhány száz négyzetkilométernyi terület a javítások után több ezer négyzetkilométerre nőtt. Frank Timis hivatalosan lemondott a Gabriel Resources elnöki posztjáról.

A Gabriel Resources jelenlegi elnöke és ügyvezető igazgatója a norvég jogász, Oyvind Hushovd. A céget a kanadai Bank of Montreal finanszírozza.

Verespatak aranyát a Rosia Montana Gold Corporation termeli majd ki, és a munka 2007-ben kezdődik a tervek

szerint. A Rosia Montana Gold Corporation részvényeinek 80%-a a Gabriel Resources kezében van, az állami tulajdonú Minvest Deva 19,3%-ot birtokol. A verespataki aranykincset 10,6 millió unciára, az ezüstöt 52,3 millió unciára becsülik. Az SNC Lavalin Engineers & Contractors tanulmánya szerint évente 559.000 uncia arany kitermelése várható, unciánként 128 USD értékben. Egy uncia 30 grammnak felel meg. Kiszámítható, ez hány tonna arany lenne. Tartsuk szem előtt, hogy 24 karátos, valódi aranyról beszélünk.

Ovidiu Tender tehát beült a Gabriel Resources igazgatói székébe. A kanadai Stephen G. Roman visszavonult a cég menedzsmentjéből. Az European Goldfields gazdasági igazgatója egy Christopher David Grannell nevezetű ír úr, akit 2003 augusztusában neveztek ki. Ő egyben a Regal Petroleum felügyelőbizottsági szakértője (audit expert) is.

Tavaly a Jurnalul National napilap kiderítette, hogy Grannell a Balkan Petroleum igazgatótanácsában is ott ül, valamint azt is, hogy Grannell Stephen G. Romannal egyetemben egy brit cég részvényese is.

Bizonyos jelek arra utalnak, hogy Ovidiu Tender átvette a Gabriel Resources korábbi részvényeseit. Méghozzá úgy, hogy rávette őket, hogy eladják részvényeiket, miután közzétette, hogy egy laboratóriumi vizsgálat alacsony tonnánkénti aranykoncentrációt mutatott ki. Később, miután a részvényesek eladták már a részvényeiket, megismételték a vizsgálatot, és sokkal magasabb koncentrációt mutattak ki.

Amennyiben ez bebizonyosodik, Tender számíthat az FBI és a kanadai hírszerzés (information services) vizsgálatára. A részvényesek becsapása az Egyesült Államokban súlyos jogsértésnek számít. Amit bizonyosan lehet tudni, hogy a Gabriel Resources által kezdeményezett Bucsonyi Projektben a Frasin térségben 1,91 gramm tonnánkénti mennyiség mellett 508 ezer unciára, a Rodu térségben 813 ezer unciára becsülik az érc mennyiségét. Több más alkalommal is vettek és vizsgáltak be aranymintákat a Gura Rosie laboratóriumában. Ezzel párhuzamosan ezeket a vizsgálatokat az ALS-Chemex Ltd. vancouveri laboratóriumában, Kanadában, és az ausztrál Perthben is elvégezték. Ezen forrásokból azt jelezték, hogy a Frasinból és Roduból vett mintákhoz Dél-Afrikából származó aranyat kevertek. Minden egyes lelőhelyről származó aranyérc ugyanis félreismerhetetlen, a származási helyre utaló sajátosságokkal bír.

Ami meglepő, hogy közvetlenül a vizsgálatok kanadai megismétlését követően a Gabriel Resources részvényárfolyama látványosan megemelkedett a vancouveri aranytőzsdén. Ez természetesen azután történt, hogy a részvényeseket eladásra biztatták fel. Ami szintén meglepő, hogy az Erdélyi Szigethegységből származó arany ügye után azonnal megkezdődött a Rafo olajfinomító kálváriája.

De térjünk vissza a Regal Petroleumhoz, amelynek Timis részvényese és amelynek a 2003-as vesztesége 4,4 millió angol fontra rúg. A Rafo olajfinomító 97%-os tulajdonosa a Balkan Petroleum, amely 50%-ban a VGB Csoport kezében van. A többi a Central Europe Petroleumé, amely korábban a Regal Petroleum Services Ltd. nevet viselte, azaz Timis Regal Csoportjának tagja.

Hogy megmentsek a Rafot a csódtól, Tender és Talpes megszarolták Patriciut, hogy hagyja jóvá a Rompetrol és a Rafo olajfinomító egyesítését.

„Megfenyegettek, hogy ha nem engedem ki a kezemből a Rompetrol irányítását a Rafoval történő egyesítés révén, akkor nagy gondjaim lesznek. Vizsgálatok jönnek, és tényfeltárás, amelyek a vállalat leépítéséhez vezetnek három hónapon belül” - nyilatkozta Patriciu.

A 2004-es választások után a sors Patriciunak kedvezett. Tender ellen eljárás van folyamatban a Román Korruptióellenes Hivatalban a Caromhoz és a Rafo-ügyhöz kapcsolódó adócsalási és pénzmosási ügyei miatt. Bár Tender a Román Ipari Unió (UGIR-1903) elnöke, két hónapja nem elnökölt annak egyetlen ülésén sem.

Egész nap az UGIR-palotában lévő irodájában ül bezárkózva. Amikor gondjai sokasodtak, felkereste George Copos, Dinu Patriciu és George Constantin Paunescu, akik azt javasolták, adja el nekik az UGIR-t jelképes összegért. Az unió egyébként több száz millió eurót ér.

A trió cserébe megígérte Tendernek, hogy közbenjár az ügyészségen, hogy ejtsék a Talpes által "felemelt" pincérnek a Caromhoz és a Rafohoz kötődő adócsalási és pénzmosási ügyét.

Nem tudni, hogyan alakulnak tovább a dolgok, és hogy megmenti-e a börtöntől Tendert a korábbi főnöke. Amit viszont tudunk, hogy Talpes volt a fent leírtak kitervelője, aki olyan embereket használt fel, akiket könnyen lehet zsarolni, vagy akik nemzetközi bűnözői múlttal rendelkeznek.

Dönsz Dóri

Önkormányzati nem egy bulgáriai aranybányára

Rájár a rúd a Délkelet-Európában aranybányát tervező kanadai cégekre. Verespatak után a bulgáriai Ada Tepe aranybánya ellen is tiltakozik a helyi lakosság. Ezúttal a krumrovgrádi önkormányzat is véleményt nyilvánított, és egyhangúlag az aranybánya ellen szavazott.

A Bulgária dél-keleti részén tervezett nagyszabású Ada Tepe aranybánya-beruházás, amelyhez az EBRD-től is támogatást szeretnének kapni, komoly nehézségek elé néz. Egy hónappal a környezetvédelmi hatásvizsgálat keretében megrendezett közmeghallgatások után a krumrovgrádi önkormányzat egyhangúlag a kétes, és a lakosság körében rendkívül népszerűtlen aranybánya-beruházás ellen szavazott. A Keleti Rodope-hegységben a kanadai Dundee Precious Metals nevű cég szeretne aranybányát építeni.

Az egyik helyi önkormányzati képviselő, aki névtelenségbe szeretne burkolózni, megjegyezte, hogy hisznek benne, hogy a beruházást meg lehet akadályozni, és ebben jelentős szerepe lehet a mostani döntésnek. Ugyanakkor azzal is tisztában vannak, hogy ez még csak az első csata volt.

A kormányzati hivataloknak küldött levelében Krumrovgrád önkormányzata kihangsúlyozza a krumrovgrádi lakosság jogait az egészséges és tiszta környezethez, amely a térség versenyképes mezőgazdasági termelésének és fenntartható fejlődésének előfeltétele. Az Ada Tepe aranybánya-beruházás nem csupán a térségben tervezett természetvédelmi terület létrehozását akadályozná, hanem a várható legnagyobb hatást a több mint ötszáz ember kitelepítése, valamint Krumrovgrád vizeinek és levegőjének elszennyezése jelentené.

A környezetvédelmi hatásvizsgálat keretében megrendezett közmeghallgatási folyamatot Bulgáriában az Európai Újjáépítési és Beruházási Bank (EBRD) is szorosan figyelemmel követte. Az EBRD jelenleg is támogatja a a Bulgária középső részén található cselepecsi arany- és rézbányát üzemeltető Dundee Precious Metals tevékenységét, és most azt tervezi, hogy az Ada Tepe aranybánya-beruházást is támogassa.

Fidanka Bacseva, a Za Zemjata és a Bankfigyelő Hálózat munkatársa kijelentette, hogy ahelyett, hogy a kanadai céget támogatná, az EBRD-nek végre oda kéne figyelnie a helyi lakosság véleményére, és a térségben másfajta befektetések után néznie, amelyekkel fenntarthatóbb fejlődést lehetne biztosítani.

A krumrovgrádi önkormányzat döntése után a város és a környező falvak lakossága az utcára vonult és tüntetni kezdett. A helyi lakosság felzúdulása és a cianid-mentes Bulgáriáért fellépő környezetvédő szervezetek és a helyi közösségek nyílt levele után az Ada Tepe aranybánya-beruházással kapcsolatban vizsgálatot kezdeményezett az államügyész is.

A környezetvédő szervezetek mindaddig sikeresen akadályozták meg, hogy a kanadai Euromax Resources cég megkezdjék a Popinci falu mellett a nemesfém-kitermelést. Az itteni bányánál a fellázadt helyi lakosság négy napig tartó élő láncsal vette körül a bánya fűrőberendezéseit, amíg Bulgária főállamügyésze vizsgálatot nem indított a cég kitermelési engedélyeinek törvényességét illetően.

Forrás: CEE Bankwatch Network, 2005. szept. 20.

Fidusz

"Egy aranygyűrű elkészítése 20 tonna bányahulladékot termel."

(nodirtygold.org)

BÖLCSELET

Ökoetikai mozaik*Avagy hogy "ne fájjon az ember a Földnek"*

Sokáig gondolkoztam, milyen jellegű cikkben számoljak be a Schumacher College-ban tavaly márciusban szerzett élményeimről. Ha élménybeszámolót írok: mit keres a Sajtószemlében?! Csak tartalmilag, szakmailag összefoglalni: hogy jövök én ahhoz, hogy egy olyan témáról írjak, amibe éppen csak hogy belekóstoltam - történetesen az ökoetikáról?! Aztán rájöttem: abban, hogy az én fejemben kezd összeállni egy egységes szemlélet, amit ott, illetve azóta hallottam-olvastam (többek között a Gyulai Iván-féle fenntartható fejlődés képzéseken), abban nemcsak a szigorú tudománynak, hanem az élménynek, a tapasztalásnak is igen nagy szerepe van. Tehát ahogy a mozaikból egyik elemet sem vehetem ki a kép megbontása nélkül, úgy a cikkben is meg kell, hogy férjenek egymás mellett a különböző jellegű gondolatok.

Amikor eldöntöttem, hogy egyszer el akarok jutni a Schumacher College-ba, akkor még csak annyit tudtam róla, hogy aki járt abban a szellemi műhelyben, mindenki szuperlatívuszokban beszél róla. Miután az első jelentkezési határidőt lekéstem, idén egy „Earth Ethics” (ökoetika) című kurzust szemeltem ki magamnak. A leírás alapján akkor még eléggé kettévált a szememben a tervezett két tartalmi elem: az ökoetika mint az állatok jogaiból kiinduló gondolatok és a fenntarthatóság, a Gaia-elmélet. Ráadásul az állatok jogairól szóló értekezések, kampányok kifejezetten felingereltek. Mivel viszont „a másik” témakör vonzott, amolyan „májd meglátjuk” módon álltam hozzá az egészhez. Kicsit aggódva, visszafogottan és izgatottan egyszerre, de mindenképpen úgy, hogy egy egységes világszemlélet kialakításához kerestem kapaszkodót.

Este érkeztem meg, már épp elkezdtek a bemutatkozó kört az ódon könyvtárszobában, ahol a székek, ülőpárnák által képezett kör közepén csak néhány gyertya világított, meg a kandallóban lobogott a tűz. Most, ahogy visszagondolok rá, ismét érzem azt a mérhetetlen békét, ami abban a bensőséges körben eltöltött. Lenyűgözött, hogy egy körben ültek a ház munkatársai, Satish Kumar, a tanárok, segítők és „diákok”, senki sem volt „egyenlőbb” a többinél; megtisztelve éreztem magam, hogy ott lehetek.

A második benyomás: reggel csiviteltek a madarak az ablakom alatt. Amikor még jóformán télből indultam el itthonról, a tavasz ottani ébredése valószínűleg szintén segített abban, hogy nyitottabb legyek a befogadásra. Aztán a régi kőkapu, amely ma már nem vezet sehova, csak áll az első, kövezett, és a hátsó, füves udvar között. Vagy talán pont ez az: hátra vezet, a zöldbe, ahol az öreg, bölcs gesztenyefa is áll. Kapcsolat az a kapu.

Az első hetet Kate Rawls szabadúszó filozófus „tanította” végig. Az idézőjel nem a munkája lekicsinylésének szól, hanem épp ellenkezőleg: az órák inkább műhely jellegűek voltak, közösen, vita mentén haladtunk előre, és többször fűszereztük egy-egy kiruccanással a természetbe, hogy a kapcsolat fennmaradjon. A kiindulópont az volt, hogy mindenki rendelkezik valamilyen ökoetikával, mivel lehetetlen nem viszonyulni a Földhöz. (Az is viszonyulás, ha nem érdekel más, mint hogy pillanatnyilag jól érezzem magam, bármi áron, pl. gyorséttermi fogyasztással.)

Az egyetlen, ami jegyzeteimből objektív tartalomként rekonstruálható, azok az ökoetika szintjei, amelyeket áttekintettünk: 1.) erőforrás-elvű, instrumentális, csak az embert figyelembe vevő etika; 2.) az érző állatokra tekintettel lévő etika - bár ez is sokféleképpen értelmezhető aszerint, ki mit tart „érző” állatnak; 3.) a biocentrikus etika, mely minden élőlényre tekintettel van, illetve 4.) az ökocentrikus etika, amely az ökológiai rendszerek és a természeti folyamatok szintjén gondolkodik. Az első, „halványzöld” kategóriába sorolható a Brundtland-jelentés fenntartható fejlődés definíciója, míg a negyedik, „sötétzöld” kategóriát képviseli a mélyökológia.

Az ökocentrikus megközelítést a más élő egyedekkel és rendszerekkel való viszonyban együttműködés jellemzi. Törekedni lehet és kell rá folyton, de elérni sohasem lehet. Mégis vállalnunk kell az ökocentrikus megközelítés és az uralkodó globális rendszerek között fellépő konfliktust. Hogy mindezt miért? Mert ha a Titanicon utaznánk és már tudnánk, hogy el fog süllyedni, akkor is fontos lenne, hogy kiküldjünk mentőcsónakokat, hogy az esetleges túlélők elmondhassák, hogyan ne építsenek hajót a jövőben. Azaz: minél többet őrzünk meg a biológiai sokféleségből, annál nagyobb az esély arra, hogy az élet valamilyen formája túléli a globális klímaváltozást.

Emellett azonban a jegyzetelést inkább arra használtam, hogy a beszélgetés során felvetődő, továbbgondolásra érdemes kérdéseket örökítsem meg. Nem mondom, hogy mindegyikre megtaláltam a válaszomat, de azt hiszem, egyébként is olyan kérdések ezek, amelyekre mindenkinek magának kell válaszolnia. Ízelítőül néhány: Létezhet-e világszinten közös ökoetika? Hogyan viszonyuljon az ember azokhoz, akik alacsonyabb szintű ökoetikával rendelkeznek? Rá lehet-e kényszeríteni az etikát felülről az emberre? Mit jelent a tisztességes, igazságos, „emberséges” ökoetika? Mi következik számomra abból, ha úgy gondolom, hogy az állatok érző lények? És ha a növények is?

A nem emberi világhoz való kapcsolódás érzését erősítette bennünk a meditáció, amely buddhista alapokra épült, de csodálatosan vallások feletti, integráló, mégis mély volt és a középpontba a légzést, a levegőt állította, amelyben minden élőlény osztozik. Valamint nem tudom említés nélkül hagyni a konyhamester, Wayne egy mondatát sem: „Én ide, az éléskamrába járok meditálni, mert felelmes és borzongató arra gondolni, hogy mennyien mennyit dolgoztak azért, hogy ez a sok gazdag élelmiszer ide juthasson és minket táplálhasson.”

Az első, inkább elméleti hét után igen kontrasztos és azt hiszem, mindannyiunk számára meghatározó élmény volt az a két nap, amelyet Dr. Jane Goodall köztünk töltött. Végtelen nyugalom, ugyanakkor erő árad ebből a nagy tudású és nagy lelkű idős asszonyból! Jane Goodall előadását élettörténetével kezdte, melybe belebeszálta állattörténeteit, elmondta, hogyan lett később csimpánzkutatóból a globális problémákkal foglalkozó aktivista, s hogy a reményt - amelyre önéletrajzi könyve címében is hivatkozik - a környezetük iránt érzékeny gyermekekből meríti, mivel az ő munkájuk eredménye megsokszorozódik. Számára nem kérdés, hogy számíthat-e minden ember (cselekedete, életmódja stb.), hanem egyértelmű: minden egyes ember számít, azaz

nemcsak képes változtatni, de változtat is a világon. Ez felelősség és biztatás is egyben. Beszél arról, hogy számára három fő globális probléma van: a túlnépesedés, a leggazdagabbak életszínvonala csökkentésének szükségessége és a legszegényebbek életszínvonala növelésének szükségessége. Még ha egyes gondolataival talán vitába is szállna az ember, akkor sem érzem indokolatlannak Stephan Hardingot idézni (remélem, egyikük sem haragszik meg érte), aki így jellemezte őt: „Számomra ő Gaia egyik megtestesülése.”

A második hetet Stephan Harding zárta, aki sajátos, humorral átszőtt előadói stílusával a mélyökológia szemlélete és a Lovelock-féle Gaia-elmélet egy egységes rendszerré történő összeötövésére igyekezett rávezetni minket. Számomra a kulcs az a négykarú mérleg volt, amelynek "serpenyőiben" az intuíció az észleléssel, illetve a gondolkodás az érzéssel álltak párban, s amelyek között az egyensúlyt, a harmóniát, teljességet az „anima mundi” (a világ lelke, szelleme) jelentette. Ez a kulcs aztán más ajtókat is megnyitott - saját magam megértése felé.

Hogy az egész világ érez, azt egy - ha jól emlékszem - Thomas Berrytől származó idézettel fogalmazta meg Stephan: „A világ nem objektumok gyűjteménye, hanem szubjektumok közössége.” Természetesen Arne Naess sem maradt ki az idézettek sorából: „Ecosophy-T” mélyökológiai elmélete alapja, hogy ahhoz, hogy ökológiailag bölcs legyen az ember, szeretnie kell a helyet, ahol él. Azt hiszem, mindannyiunk számára emlékezetes fogalom marad a "being GAIA-ed" (azaz Gaia által megérintetni), amely Stephan kifejezése arra, amikor az ember átéli, hogy a világ képes támogatását vagy ellenérzését érzékeltetni valamivel szemben.

A Gaia-elmélet és a mélyökológia összekapcsolásához a "legfelsőbb/végső norma" módszerét és elméletét hívtuk segítségül. Tehát párokban addig kérdeztük egymástól, hogy mit miért tesz vagy mond (pl. miért ott dolgozik, ahol), míg nem tudott tovább válaszolni, eljutott értékrendje csúcsára (vagy alapjához; pl.: igazságosság, önzetlen szolgálat, szabadság, értelem, egység, teljes élet stb., hozzátéve, hogy ezek tartalmukban más emberek számára mást és mást jelenthetnek). Ha van rá elég idő, az ember életmódját és értékrendjét egy egész hálóként lehet ennek mentén ábrázolni. Igazán érdekes tapasztalat, merem ajánlani. Persze megfelelő bizalmi légkör kell hozzá.

Az a megdöbbentő, hogy ott két hét alatt kialakult ez a légkör, pedig foglalkozásunkat és származásunkat tekintve a lehető legheterogénebb csoport voltunk. Vagy talán épp emiatt? Mindenesetre akik már számtalan csoportot végigkísértek, azok is megállapították, hogy különösen jó összeállítás volt a miénk. Nehéz is volt otthagyni, és hihetetlen volt, hogy vége. Éreztük: nemcsak szólamként hangzott el, hogy "valami összeköt minket a távolból is".

A második hét végén úgy éreztem, ide mindenkinek el kellene jönnie, ezt megtapasztalni, átélni, magába szívni valamit az ott fellelhető tudományból. Ez így is van, de aztán rájöttem, megvalósítani mégsem szabad: azzal pont az ellenkezőjét érnénk el, mint amit akarnánk. A hely értékéhez hozzátartozik a kis lépték, a közösségiesség - beleértve a mindennapi házimunkát -, a terepgyakorlatok/kirándulások, a szabadság és nyitottság, a természetközelség és mindaz az érték (lélek, gondolatvilág), amit az egyes emberek egy ekkora közösségben még kibontakoztatnak. Mindazok a mozaikdarabok, amelyek olyan szépen hozzájárulnak a nagy kép összeillesztéséhez.

Dönsz Dóri

TÖRTÉNETEK

János történeteiből

Egy kis politika

- Mindenkinek jobbra fordulást mondtam! Te miért fordulsz balra, János?
- Uram, nekem ez a jobb oldalam.

Sötétben

- Hiába - panaszkodott János - csak nem látok!
- De János - nézett rá az öregasszony -, hiszen csukva van a szemed!

György Ottília

Gaia Sajtószemle <http://www.etk.hu/gaia/> - Kiadja az Egyetemes Létezés Természetvédelmi Egyesület (ETK) - Alapította: György Lajos (Piros) piros@koki.hu - Szerkeszti: Fidirich Róbert fidusz@zpkok.hu - Az Egyesület elnöke: Móra Veronika move@okotars.hu - A szemle megjelenését támogatta a Nemzeti Civil Alap és az Ökotárs Alapítvány - ISSN 1419-1776 - Az ETK és a szerkesztőség postacíme: 1051 Budapest, Nádor u. 34. - A szerkesztő a beküldött anyagokat esetleg tömöríti, és a felesleges idegen szavakat magyarra fordítja. A hozzászólások terjedelme nem haladhatja meg az eredeti írást. - Mindenki szeretettel várunk kedd esténként 19 és 20 óra között összejövetelünkön, a Budapest, V. ker. Nádor u. 34. alatt.